

חינוך בפרשה-תולדות הכל תלוי בבחירות...

הרב יחיאל מיכל מונדרוביץ', מרצה בכיר

כאשר הרה"ק ר' צבי הירש מרימנוב אירס את בתו עם נכד הרה"ק ר' ישראל מרוז'ין, פתח סב החתן והחל למנות ייחוס משפחתם "ובכן, אבי היה רבי שלום שכנא מפרוהוביטש, זקני היה רבי אברהם 'המלאך' בנו יחידו של המגיד ממעזריטש. אמי נכדת רבי נחום מטשערנוביל". וכך המשיך ומנה שמות אבותיו הגדולים. כשסיים אמר למחותן "ועכשיו, ספר אתה על ייחוס משפחתך". השיב לעומתו רבי הרש"לה הקדוש " בגיל צעיר התייתמתי מהורי. גדלתי אצל חייט פשוט, והוא לימדני דבר אחד – בגדים ישנים צריך לתקן, ובגדים חדשים יש להיזהר בהם, שלא יתקלקלו." כששמע זאת הרבי מרוז'ין הגיב מיד: "גֶּעֶנוּג, גֶּעֶנוּג", כלומר: מספיק, הרי זה די והותר בשביל שנשתדך!

סיפור עתיק זה מאפשר לנו להביט בסוגיא החינוכית של 'תורשה וייחוס' לצד 'בחירה ועבודה עצמית'. מחד גיסא 'צד החתן' הביא עמו ייחוס רם ונישא, כזה שִׁיקָל על צאצאיהם לעלות בתורה ויראה, ואילו 'צד הכלה' הביא 'ייחוס עצמי' שכולל יגיעה בעבודת ה', דביקות מופלגת ביראה, 'תיקון' המידות ו'זהירות' בבחירה איתנה בישר והטוב.

כמחנכים, ניצבים אנו פעמים רבות בתהייה בגישה שלנו **לעתידי וסיכויי תלמידינו**. בכיתה ישנם 'בני טובים', משפחות יציבות ומיוחסות, אנשי מעלה ואיכות. לעומתם ישנם 'פשוטים', מ'בתים רגילים' או אפילו 'פחותים'. ישנם ילדים שזכו לחן הנסוך על פניהם. ולצדם ישנם ילדים אשר לא זכו לכך... למי עתיד מבטיח וזוהר? התפר הדק בין 'בחירה' לבין 'ידיעה', אנו מאמינים כי הקב"ה **יודע** ועד, היה הווה ויהיה, והכל מאתו יתב"ש. עם זאת, ביד האדם ה**בחירה** לקבוע גורלו ועתידו, גם מבלי שנולד עם 'סיכוי אישי ומשפחתי', להימנות בין ה'מצליחנים'.

בפרשתנו מתמודדים עם 'התאומים' השונים כל כך! אך השאלה, האם **עשיו** באמת 'נולד' ללא סיכוי להצליח? האם **יעקב** 'נולד' **בהכרח** לגדול איש תם? כתב **רבינו ה'חזקוני'** "וְהִנֵּה תוֹמָם - חסר, שהרי כל התאומים דומים זה לזה, אבל כאן האחד איש שעיר והאחד איש חלק. עשו נולד ערל ויעקב נולד מהול. האחד אדמוני והאחד יפה. עשו חזיר ויעקב שה. א"כ

למה נולדו תאומים? לפי שאין קש בלא תבואה ואין תבואה בלא קש, שנא' **ובית עשׂו לקשׂ**. וכתוב קדש ישראל לה' ראשית תבואתה... "עכ"ל. לדבריו, עשׂו שימש 'מעטפת קש' בלבד לאחיו, 'יעקב שלימתא'.

לעומתו מהדהדים בנפשינו דברי **רבינו הרמב"ם** (ריש פ"ה מהל' תשובה) "רשות לכל אדם נתונה - אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק - **הרשות בידו**, ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע - הרשות בידו... אל יעבור במחשבתך דבר זה שאומרים 'טיפשי אומות העולם' ורוב 'גולמי בני ישראל', שהקב"ה גוזר על האדם מתחילת ברייתו להיות צדיק או רשע - **אין הדבר כן**. אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם, או חכם או סכל, או רחמן או אכזרי, או פילי או שוע, וכן שאר כל הדעות. ואין לו מי שיכפהו ולא גוזר עליו ולא מי שמושכו לאחד משני הדרכים, אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה לאיזו דרך שירצה". **זכות בחירה בידינו!**

למה קרוי עשׂו 'אדום'? לא משום ש'נולד' אדמוני, אלא כי **הוא בחר בכך**, כשחשק בנזיד וזעק הלעיטני נא מן האדם האדם הזה - **על כן קרא שמו אדום**. אין יעקב מקודש רק בגין נבואת ורב יעבד צעיר, אלא כי אחיו בחר לבזות הבכורה! מעלות יעקב אינן רק משום שאביו קרא לו בשם נעלה זה, אלא כי **הוא עצמו** בחר להתמיד בדרך זו, כפי שעשׂו רוטן הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה **פעמים**. ליעקב אמנם תנאים מולדים משובחים, אך התעלותו באה **ממעשׂיו**, בבחירתו נוטל את התפקיד המיועד לו בשתי ידיו. נכון שעשׂו נולד עם תכונות שליליות. הוא אמנם נועד להיות איש שדה, אך **הוא בחר** לשוב מהשדה עיף מרציחה ומעריות. הם בחרו בדרכיהם! לא כפו עליהם מאומה!

מחובתנו כמחנכים, **להאמין** ולהביט בעין טובה בכל אחד, לעודד את 'משופר התנאים' להתמיד בסגולותיו, ולעודד את ה'מוחלש' שגם לבחירתו הטובה ה' מייחל! דווקא ל'בחירה ועבודה עצמית' יש חשיבות אצל 'יוצר האדם'.

בהצלחה בעבודת הקודש!

יחיאל מיכל מונדרוביץ'

yym@gmail.com123